05/09/2019

“Όταν οι Τούρκοι έσφαξαν το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού της Σαμοθράκης”

/ Ιστορία - Εθνικά Θέματα

Η 1η Σεπτεμβρίου είναι για την Σαμοθράκη ιερή ιστορική ημέρα. Τιμάται το Ολοκαύτωμα της νήσου, το οποίο συνέβη την 1η Σεπτεμβρίου 1821, όταν οι Τούρκοι έσφαξαν το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού της Σαμοθράκης.

Η σημερινή ημέρα είναι μια μέρα πένθους για την Σαμοθράκη. Η 1η Σεπτεμβρίου είναι για το νησί των Θρακικών Σποράδων ιερή ιστορική ημέρα. Τιμάται το Ολοκαύτωμα της νήσου, το οποίο συνέβη την 1η Σεπτεμβρίου 1821, όταν οι Τούρκοι έσφαξαν το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού της Σαμοθράκης, στην τοποθεσία Εφκάς (ή Φκας).

Γι αυτό στην πλατεία του Εφκά γίνεται επιμνημόσυνος δέηση στο ηρώον, κατάθεση στεφάνων, απόδοση τιμών από τμήμα στρατού, ενός λεπτού σιγή και ανακρούεται ο εθνικός ύμνος. Έπειτα, στο Πνευματικό Κέντρο, που φέρει το όνομα «Ν. Φαρδύς» εκφωνείται το ιστορικό της ημέρας, και εν τέλει ακούγονται τραγούδια, από τοπική χορωδία. Ούτε γιορτές, ούτε γλέντια. Είναι μια ημέρα μνημοσύνης και συλλογισμού για τους Σαμοθρακίτες.

Ας μάθουμε όμως γι’ αυτό το τραγικό ολοκαύτωμα, μία πτυχή της ιστορίας της Σαμοθράκης, άγνωστη και λησμονημένη:

Η Σαμοθράκη από το 1459 ήταν υπόδουλη με έντονη την οθωμανική παρουσία. Η κήρυξη της επανάστασης στη Σαμοθράκη από τα τοπικά μυημένα μέλη στη Φιλική Εταιρεία, ακολούθησε ο γενικός ξεσηκωμός των Ελλήνων. Οι Σαμοθρακίτες που είχαν συνδέσμους με συμπατριώτες τους στην Κωνσταντινούπολη και με τον μητροπολίτη Μαρωνείας Κωνστάντιο, είχαν ήδη δημιουργήσει το ψυχολογικό υπόβαθρο. Έτσι ξεσηκώθηκαν και τον Αύγουστο του 1821 επαναστάτησαν κατά του Muhammed Bey Selihtar.

Η αντίδραση από τους Οθωμανούς ήρθε το Σεπτέμβριο του 1821, την 1η του μηνός, την «πρωτοσταυρινιά» όπως λένε οι ντόπιοι, όταν αποβιβάστηκαν στο νησί δύο χιλιάδες στρατιώτες υπό τον Τούρκο υποναύαρχο μπέη Καρά-Αλή. Η καταστροφή ήταν ολοκληρωτική. Η Σαμοθράκη μετατράπηκε σε κέντρο λεηλασίας, ζώνη θανάτου και ερείπια, και το νησί έμεινε ακατοίκητο για έξι χρόνια. Σφαγιάσθηκαν περίπου 10.000 άνδρες και αγόρια (κατ’ άλλες πηγές 8.000). Τα γυναικόπαιδα και όσοι σώθηκαν από την σφαγή πουλήθηκαν στα σκλαβοπάζαρα της Σμύρνης και της Κωνσταντινούπολης.

Εφτακόσιοι από τους κατοίκους που είχαν καταφύγει στα βουνά, οι Οθωμανοί τους έφεραν πίσω με δόλο δίνοντάς τους την εντύπωση ότι θα τους δώσουν χάρη. Όμως στην τοποθεσία «Εφκάς» στο κάστρο της πρωτεύουσας, της Χώρας, τους δολοφόνησαν όλους. Από τη μαζική αυτή δολοφονία, επέζησαν σύμφωνα με μαρτυρίες ξένων περιηγητών και του Σαμοθρακίτη ιερέα Γ. Μανωλάκη από 25 έως 30 οικογένειες, οι οποίες ζούσαν τα επόμενα χρόνια σε άθλια κατάσταση.

Σημαντική μαρτυρία για το ολοκαύτωμα αποτελεί το έργο του Ίωνος Δραγούμη «Σαμοθράκη», ο οποίος διέσωσε το συμβάν, αλλά και την αναφορά για το «λογχισμένο Ευαγγέλιο» της εκκλησίας της Παναγίας στη Χώρα, το οποίο φυλάσσεται στο Εθνικό Ιστορικό Μουσείο.

Σημαντική παράμετρος του ολοκαυτώματος αποτελεί και ο βίαιος εξισλαμισμός πολλών Σαμοθρακιτών, που κατέληξαν όπως αναφέραμε δούλοι. Πέντε από τους επιζώντες του ολοκαυτώματος γύρισαν το 1837 στη Σαμοθράκη και επέστρεψαν στην αρχική τους θρησκεία. Γι αυτό το λόγο βασανίστηκαν και θανατώθηκαν στην απέναντι Θρακική ακτή, όπου μεταφέρθηκαν στο χωριό Μάκρη της Αλεξανδρούπολης. Η μνήμη τους τιμάται την Κυριακή του Θωμά και αποτελούν τους Άγιους Πέντε Νεομάρτυρες (Μανουήλ Παλογούδας, Θεόδωρος Δημητρίου, Γεώργιος Κουρούνης, Γεώργιος Καλακίκος και Μιχαήλ Κύπριος), τα λείψανα των

οποίων φυλάσσονται στην εκκλησία της Παναγίας στη Χώρα αλλά και στον τόπο μαρτυρίου τους, την Μάκρη και στις εικόνες στις εκκλησίες του νησιού απεικονίζονται με φουστανέλες.

Το Ολοκαύτωμα της Σαμοθράκης παρέμεινε άγνωστο και η τυπική αναφορά στη θυσία των κατοίκων της στην εθνική παλιγγενεσία, αναγνωρίστηκε από την Ακαδημία των Αθηνών μόλις το 1980. Την καταστροφή της Σαμοθράκης την απεικόνισε πολύ χαρακτηριστικά ο Γάλλος Αύγουστος Βινσόν (Auguste Vinchon) ο οποίος λίγο αργότερα ζωγράφισε ένα πίνακα με θέμα τη σφαγή της Σαμοθράκης, που βρίσκεται στο Λούβρο.

Το Ολοκαύτωμα της Σαμοθράκης αποτελεί μία άγνωστη πτυχή της ιστορίας μας και οφείλουν οι χιλιάδες επισκέπτες του νησιού να το γνωρίσουν, και οι αρκετοί ερευνητές που ασχολούνται με αυτό, να το αναδείξουν περισσότερο. Η συνέχεια θα πρέπει να είναι ακόμη πλούσια, το οφείλουμε στους νέους ανθρώπους που θυσιάστηκαν το Σεπτέμβριο του 1821 και αργότερα, για ελευθερία σώματος και πνεύματος.

Για το Ολοκαύτωμα της Σαμοθράκης περισσότερα στα βιβλία, «Σαμοθράκη: Ιστορία, Αρχαιολογία, Πολιτισμός», επιμέλεια: Στράτος Ν. Δορδανάς – Θεοφάνης Μαλκίδης, εκδόσεις: Επίκεντρο 2008 και «Σαμοθράκη – Ιερά νήσος» του Γιώργου Λεκάκη, εκδόσεις: Ερωδιός.

πηγή:ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥΠΟΛΗ ONLINE